

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1944

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
38 - ΣΤΑΔΙΟΥ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

τὴν ἔκδοσὴ τῆς καὶ τὸ σταμάτημα τοῦ παγκόσμιου φημισμένου αὐτοῦ περιοδικοῦ προκάλεσε βαθειὰ θλίψη καὶ πολλὰ σχόλια.

* Ἡ ἐπιθεώρηση «Confluences» ἔβγαλε ἓνα εἰδικὸ τεῦχος τιλοφορούμενο: «Τὰ προβλήματα τοῦ μυθιστορήματος».

* Ὁ μέγας γερμανὸς ποιητὴς Ρίλκε ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχει στὴ γαλλικὴ πνευματικὴ ζωὴ μιὰ περίβλεπτη θέσιν καὶ «δὲν ὑπάρχει γραμματέας τῆς σύνταξης λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ ποὺ νὰ μὴ λαβαίνει καθὲ βδομάδα γιὰ δημοσίευσιν μιὰ μελέτη γιὰ τὸν Ρίλκε». Ἡ ἐξαντλημένη μετάφραση τῶν «Ἐλεγείων τοῦ Ντουίνο» τοῦ γερμανοῦ ποιητῆ ἐκδόθηκε ξανά ἀπ' τὸν Ἀνζελλό, ποὺ δημοσίευσεν καὶ τὴν μετάφραση τῶν «Σοννέτων στὸν Ὀρφία». Τέλος ὁ Μωρίς Μπέτζ μετέφρασε τὶς «Ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Σεζάν» τοῦ Ρίλκε.

* Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ταφῆς τοῦ Giraudoux ποὺ ἐγένετο στὶς 3 Φεβρουαρίου 1944, ἐπέτειο ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Μαριβώ, διοργανώθηκε ἐκθεσὴ τὴν ἴδια μέρα στὸ φουαγιέ τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας, κατὰ τὴν ἀναμνηστικὴ παράσταση ἔργων τοῦ νεκροῦ συγγραφέα, χειρογράφων τοῦ Giraudoux γιὰ τὸν Μαριβώ, μὲ ἡμερομηνία 3 Φεβρουαρίου 1943.

* Στὶς 5 Φεβρουαρίου γιορτάστηκε στὸ Lons le Saunier ἡ ἑκατονταετηρίδα τοῦ Charles Nodier. Ἡ ἑκατοστή ἐπέτειος ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Βερολίν γιορτάστηκε μὲ μιὰ «Matinée poétique» στὴ Γαλλικὴ Κωμωδία, καθὼς κ' ἡ ἐπέτειος ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Βίκτωρ Οὐγκώ.

* Τὰ «Cahiers du Sud» συνεχίζουν ἀπρόσκοπτα τὴν ἔκδοσὴ τους, παρὰ τὶς μεγάλες δυσχερεῖες ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἔλλειψη χαρτιοῦ. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐπιθεώρησης αὐτῆς γιὰ τὴν πνευματικὴν Ἑλλάδα εἶναι μεγάλο καὶ συγκινητικό. Ἀπ' τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1942, δημοσίευσεν μιὰ μετάφραση τοῦ «Ἀγραφοῦ» τοῦ Σικελιανοῦ, φιλοτεχνημένη ἀπ' τοὺς κ. κ. Γ. Κατσιμπαλι καὶ Λεβέκ. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1943 μετάφραση ἀπ' τοὺς ἴδιους, τοῦ ποιήματος τοῦ Παλαμά: «Ὁ Σάτυρος», τὸ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1943, τὸ ἐκτεταμένον ἄρθρον τοῦ κ. R. Millieux μὲ τὸν τίτλον: «Ἐνας γόνιμος χρόνος πνευματικῆς ζωῆς στὴν Ἀθήνα», ποὺ προκάλεσε ζωηρότατον ἐνδιαφέρον σιτοὺς γαλλικοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους. Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Merlier, ποὺ τώρα βρίσκεται στὴ Γαλλία, μετάφρασε πέντε ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ μὲ εἰσαγωγικὸ σημείωμα, ποὺ θεωρήθηκαν ἀπ' τοὺς γάλλους ἀναγνώστες ἀπ' τὰ ὠραιότερα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τέλος τὰ «Cahiers du Sud» ἐτοιμάζουν ἓνα εἰδικὸ ὀγκώδες τεῦχος, ἀφιερωμένον στὴν Ἑλλάδα — τὸ πρῶτον ἀπὸ μιὰ σειρά ποὺ θὰ περιλάβει κάθε μεσογειακὴ πνευματικὴ ἐκδήλωση.

* Τὸ πλῆθος τῶν πληροφοριῶν γιὰ τὴ θεατρικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησιν ἀπ' τὸ ἓνα μέρος κ' ὁ πολῦτιμος καὶ περιορισμένος χώρος τῆς «Νέας Ἑστίας» ἀπ' τὸ ἄλλο, μ' ἀναγκάζουν ν' ἀφίσω γιὰ τὸ ἐπόμενο τεῦχος τὴ συνέχεια τῆς ἐπισκόπησης αὐτῆς. Οἱ ἀναγνώστες ἄς ὑπομεί-

νουν ὡς τότε γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν εὐλογη περιέργειάν τους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Neugriechisches Gespräch. Der Dialog des DIONYSIOS SOLOMOS übertragen von RUDOLF FAHRNER. München 1943»
Seitides [I—VII] + 1-26 + [1-5].

Ὁ καλοκάγαθος συνάδελφος κ. Rudolf Fahrner, ποὺ χρόνια τώρα παραδίδει στὸ Πανεπιστήμιό μας τὴ Γερμανικὴ Φιλολογία, πλούτισε σημαντικὰ τὴ Σολωμικὴ βιβλιογραφία μεταφράζοντας ποιητικὰ στὴ γλῶσσα του τὸ «Διάλογο Ποιητῆ—Φίλου—Σοφολογιάτου». Τοῦτο τὸ Σολωμικὸ κείμενον εἶναι ἡ Γλωσσικὴ Διαθήκη τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ποιητῆ. Μά, γιὰ κακὴ μας τύχη, τὸ σπουδαῖον τοῦτο κείμενον—ὡς τώρα—δὲν τὸ ξέρουμε ἀκέρειον· λείπει ἀπὸ αὐτοῦ ἓνα μέρος, ποὺ ποιοτικὰ πρέπει νὰ εἶναι σημαντικό. Ὁ Γεώργιος Τερτζέτης, ὁ ἀγαπητὸς συντοπίτης καὶ φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ μᾶς ἔσωσε τὰ γνωστὰ κομμάτια τοῦ «Διάλογου», ὁ ἴδιος Τερτζέτης μνημονεύει πῶς ἀπὸ τὰ πέντε ἢ ἕξι τετράδια, ποὺ σὲ αὐτὰ ἦταν γραμμένη ἡ Γλωσσικὴ Διαθήκη τοῦ Ποιητῆ, δὲν εὗρηκε τὸ τρίτον τετράδιον καὶ σημειώνει παρακάτω: «Ἴσως λείπει καὶ τὸ πέμπτον [τετράδιον]» τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ «Διάλογου» δὲ λείπει (αὐτὸ εἶναι βέβαιον). Ἄν τὸ χαμένο μέρος ἀπὸ τὴ Γλωσσικὴ Διαθήκη τοῦ Ἑθνικοῦ Ποιητῆ ἦταν καὶ ποιητικὰ σημαντικό, ἂν σὲ αὐτοῦ βρισκόνταν κ' ἄλλα ἐπιχειρήματα γιὰ τὴ Δημοτικὴ ἢ καὶ σοφολογιστικὰ τοῦ Δάσκαλου γιὰ τὴν Καθαρεύουσα, αὐτὸ δὲν τὸ ξέρουμε.

Στὸ μικρὸ πρόλογόν του (σελ. VII—XII) ὁ συνάδελφος κ. Fahrner ὁμιλεῖ γιὰ τὶς σχέσεις Σπ. Τρικούπη καὶ Σολωμοῦ καὶ γιὰ τὶς γλωσσικὰς θεωρίας αὐτῶν τῶν δύο μεγάλων Ἑλλήνων καὶ δημοτικιστῶν, χωρὶς νὰ ἐγγίξη τὰ διάφορα προβλήματα, ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ Γλωσσικὴ Διαθήκη τοῦ Ἑθνικοῦ Ποιητῆ. Θοὰ κάπως εἶναι τὰ ζητήματα γιὰ τὴ χειρόγραφον παράδοσιν τοῦ πολῦτιμου «Διάλογου»· ὁ Γ. Τερτζέτης¹ ἐσημείωσε: «Ἐγραψε τὸν Διάλογον ὁ Διονύσιος Σολωμὸς εἰς Ζάκυνθον κατὰ τὸ 1824. Σώζεται τὸ ἀντίγραφον, ἐκείνου ὡς κατωτέρω θέλομεν σημειώσαι, τὸ ὅποιον φίλος τοῦ τις ἀντέγραψεν κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ποιητοῦ καὶ πρὸς χρῆσιν του· ἀλλὰ οὔτε τὸ ἐπιθεώρησεν, οὔτε ἐδημοσίευσεν τὸν Διάλογον—τὸν δημοσιεύομεν κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο». Ποιὸς ἦταν ὁ φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ ἀντέγραψε τὸ «Διάλογο»; Αὐτὸς ἐσεβάστηκε πέρα γιὰ πέρα τὰ γραψίματα τοῦ Ποιητῆ; Τί ἀπέγινε τὸ χειρόγραφον ποὺ μεταχειρίστηκε ὁ Τερτζέτης γιὰ τὴν ἔκδοσίν του; Πολλὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὶς συλλογὰς τοῦ Γ. Τερ-

1. Πρὸς, «Διονυσίου Σολωμοῦ τὰ εὐρισκόμενα, Ἐκδιδόνται δαπάνῃ Ἀντωνίου Τερζάκη. Ἐν Κερκύρα, 1859», σελ. νε'-ση', ξεχωριστὰ σελ. ογ'.

2. Στὸ ἴδιον μέρος, σελ. γγ'.

τζέτη πέρασαν στα χέρια του μακαρίτη Χρ. Νικολαΐδη *Φιλαδελφείως*· μά κι αυτός, καθώς καλά θυμώμαι—δέν έκανε κανένα Σολωμικό έργο. Για τον Τερτζέτη πιστεύει ή ταπεινότητά μου, πως σεβάστηκε τὸ πνεῦμα καὶ τὴ γλώσσα τοῦ χειρόγραφου, πὸν μεταχειρίστηκε γιὰ τὴν ἔγδοσιν τοῦ «Διάλογου»· μόνον ὀρθογραφικὰ λάθη μπορεῖ νὰ διώρθωσε.

Ἡ γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ «Διάλογου», πὸν μᾶς χάρισε ὁ συνάδελφος κ. Fahrner, θὰ συντελέσῃ πολὺ γιὰ νὰ γνωρίσουν οἱ Γερμανοί, σ' ὅλες του τὶς πλευρὰς κι' ὅσο τοῦ ἀξίζει, τὸν Ἐθνικὸν μας Ποιητὴ. Καὶ σὲ παλαιότερα χρόνια, κι' ἀκόμη σήμερα, οἱ Γερμανοὶ γνωρίζουν πολὺ περισσότερο δευτερότερον Ἕλληνας λογοτέχνες παρὰ τὸ Σολωμό, τὸν πατέρα τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας! Κι' ἀπὸ τὸ συνάδελφο κ. Fahrner περιμένουμε κι' ἄλλα ἔργα γιὰ τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Γράμματα, γιὰτι ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους συμπατριώτες του, πὸν ἐνδιαφέρονται μόνον γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα· ἀντίθετα ὁ συνάδελφος κ. Fahrner ἔδειξε κι' ὡς ἔρευνητῆς κι' ὡς διευθυντῆς τοῦ νέου *Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου* ἐδῶ, σὴν πόλιν μας, φανερὴ ἀγάπη καὶ πραγματικὰ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὴν καθολικὴ Ἑλληνικὴ παράδοσιν ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ὡς τὰ σήμερα. Ἐτσι ὁ συνάδελφος μὲ τὰ πανώρια μάτια τῆς ψυχῆς μετάφραζε τὸ «Διάλογο» τοῦ Σολωμοῦ καὶ σύγκαιρα ἐτοιμάζε μὲ τοὺς συνεργάτες του μιὰ νέα γερμανικὴ μετάφρασιν τοῦ Ὁμηρου, πὸν γρήγορα θὰ τυπωθεῖ καὶ θὰ ξεπερνᾷ τὸ ἔργο τοῦ Ἰακουστοῦ Φῶς (J. Voss, 1751-1826). Καὶ τώρα πάλι ὁ ἀκούραστος συνάδελφος ἀπὸ τὴν Πανεπιστημιακὴν τοῦ καθέδρα κάνει μαθήματα γιὰ τὰ μεταγενέστερα ἑλληνικὰ μυθιστορήματα καὶ ξεχωριστὰ γιὰ τὰ «Αἰθιοπικὰ» τοῦ Ἡλιόδωρου καὶ σύγκαιρα ἐτοιμάζει τὴν ἔγδοσιν μιᾶς ἀτύπωτης γερμανικῆς τραγωδίας, πὸν ἔχει Λακωνικὴ ὑπόθεσιν. Ἐτούτῃ ἡ τραγωδία ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν «Ἁγίς» κ' εἶναι ἔργο τοῦ μεγάλου, κι' αὐτοῦ νοτιογερμανοῦ ποιητῆ Φρειδερίκου Ἡδλέρλιν (1770-1843), πὸν μαζί μὲ τὸν Φρειδερίκο Schiller στάθηκε ἀληθινὸς φιλέλληνας τοῦ παλίου καλοῦ καιροῦ. Στὰ 1797-1799 ὁ λυρικώτατος Ἡδλέρλιν ἐτύπωσε σὲ δυὸ τόμους τὸ περίφημον ἐπικολιμαῖο μυθιστόρημά του «Ὁ Ὑπερίων ἢ ὁ ἐρημίτης σὴν Ἑλλάδα», τὸ πρῶτον ἔργο τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴν πολιτικὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος μας. Ὁ Ὑπερίων εἶναι Ἕλληνας ἀγωνιστής.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (Bees)
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Μιχαὴλ Ροδά: «Μορφές τοῦ Θεάτρου».

Ἐπειτ' ἀπὸ μιὰ πολὺχρονη θητεία στὸ θέατρο,—καὶ εἶναι θητεία ἐπίπονη ἢ παρακολού-

1. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα εἶναι ἡ μητέρα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, ἔτσι ἡ λατρεία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας πρέπει νὰ λογαριάζεται ἰσὴ ὀπρωτὸς καθενὸς ψυχικὰ πολιτισμένου ἀνθρώπου!

θησιν τῶν θεατρικῶν ἐκδηλώσεων ἑνὸς τόπου σὲ ὅλη τὴν ποικιλία τους καὶ σὲ ὅλο τὸν ἀνώμαλο δρόμον τους,—αἰσθάνεται ὁ κ. Μιχαὴλ Ροδάς τὴν ἀνάγκην νὰ σταθεῖ σὲ μερικὲς μορφὰς καὶ ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν θαυμασμόν του, ἀνεμπόδιστον τὸ ἐνθουσιασμόν του καὶ ἀσυγκράτητον τὸ μεγάλο πάθος τῆς ζωῆς του νὰ ζωντανέψουν παλιούς καὶ νεώτερον θεατρικὸν ἀγῶνας, νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ὑπὸ τὶς σελίδας τῆς λιγύλογης κ' ἐπίσημης ἱστορίας καὶ νὰ τοὺς φέρουν κοντὰ μας, πολὺ κοντὰ μας, ἔτσι πὸν νὰ νιώσουμε καλύτερα καὶ ν' ἀγαπήσουμε βαθύτερα πρόσωπα καὶ ἔργα, δοξασμένον πρωτεργάτες τῆς θεατρικῆς μας ἀναγέννησιν καὶ ἡρωϊκὸν πρωτοπόρον τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ. Ὁ κ. Ροδάς δὲ δίνει ἱστορίαν μόνον. Κάνει κάτι σημαντικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον γιὰ τὴν θεατρικὴν μας κίνησιν καὶ τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν: Χωρὶς νὰ περιφρονεῖ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν, χωρὶς ν' ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν συγκέντρωσιν χρησιμῶν πληροφοριῶν, χωρὶς νὰ παρατρέχει τὸ καθορισμένον γεγονός, προχωρεῖ κ' ἐπιμένει στὰ γενικώτερα γνωρίσματα καθὲ μορφῆς πὸν τὸν συγκίνησεν καὶ πὸν θέλει νὰ μᾶς τὴν παρουσιάσῃ ὀλόκληρον, στὸν μεγάλο κύκλον καλλιτεχνικῆς ζωῆς πὸν ἀνοίξε καὶ γέμισεν μὲ τὴν φλόγαν τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῆς καὶ μὲ τὸν ὑποδειγματικὸν τῆς μόχθου, σὴν εὐρύτερην ἐπίδρασίν τῆς καὶ στὸν ἡγετικὸν ρόλον πὸν κράτησεν καὶ ὕψωσεν πάντα σὲ ἀτομικὴ θυσίαν, ὅπως ὅλοι οἱ πρωτοπόροι καὶ ὅλοι οἱ τολμηροὶ ὄνειροπόλοι.

Τρεῖς μεγάλοι ἠθοποιοί, δυὸ δυναμικοὶ σκηνοθέτες κ' ἓνας θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ ἱστορικὸς τοῦ θεάτρου εἶναι τὰ ἔξι θέματα τοῦ βιβλίου: ὁ Εὐάγγελος Παντόπουλος, ὁ Νίκος Μέγκουλας καὶ ὁ Γιάννης Παπαϊωάννου· ὁ Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος καὶ ὁ Φῶτος Πολίτης· ὁ Νικόλαος Λάσκαρης. Ἀνόμιες προσωπικότητες, διαφορετικὲς ἐποχὲς, χωριστὲς πορείες. Ἀλλὰ ἡ συγκέντρωσίν τούς σ' ἓναν τόμον δέν πιστεύω νὰ ἔγινεν ἔτσι, σὴν τύχην. Ὁ κ. Ροδάς, πάνω ἀπὸ τὶς περιπέτειας καὶ τὶς λεπτομέρειας, βλέπει τὸ θέατρο στὸν ἀνώτερον, στὸν ἐκπολιτιστικὸν προορισμόν του. Ξεχωρίζει ἓναν ὑψηλὸν στόχον. Καὶ ὁ στόχος αὐτὸς εἶναι κοινός, καὶ γιὰ τὸν ἠθοποιὸν πὸν ἔδωσεν ὅλες τὶς δυνάμεις του γιὰ νὰ σταθεῖ ὄρθιος κάτω ἀπὸ τὴν χλαμύδα μιᾶς ἀρχαίας τραγωδίας, καὶ γιὰ τὸν καλλιτέχνην πὸν ἀγωνίστηκε νὰ κάμῃ τὴν ὀπερέτταν μορφὴν αἰσθητικῆς χαρᾶς, καὶ γιὰ τὸν σκηνοθέτην πὸν ὀργάνωσεν σκόρπιες θεατρικὲς δυνάμεις ἢ προετοίμασεν κ' ἔβαλε στὸν καλὸν δρόμον ἄλλες, καὶ γιὰ τὸν ἐρευνητὴν πὸν ζήτησεν νὰ φέρῃ τὴν ἱστορίαν σὲ τομέα πού, μὲ τὴν ἀκαταστασίαν του καὶ μὲ τὴν συσσωρευσιν φαινομενικὰ ἀσήμαντων ἐκδηλώσεων τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, μποροῦσεν ν' ἀποθαρρύνῃ καὶ τὸν πιὸ μεθοδικὸν καὶ τὸν πιὸ χαλκέντερον. Τὸ θέατρο, οὔτε ἓνας ἄνθρωπος εἶναι οὔτε μιὰ θυσία. Καὶ δέν περιορίζεται σ' αὐτὸ πὸν συνηθίσασμε νὰ βλέπομε, νὰ χειροκροτοῦμε ἢ ν' ἀποδοκιμάζομε ἑμεῖς οἱ νεώτεροι. Ἐρχεται ἀπὸ πολὺ μακριά, ἀπὸ μεγάλες ἠθικὲς καὶ ὕλικές κρίσεις, ἀπὸ ὀδυνηρὰ κονταροχτυπήματα μὲ τὴν κοινωνίαν καὶ μὲ τὸ